

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Николай Любомиров Попов, СУ „Св. Кл. Охридски”

по процедура на обявена публична защита на дисертационен труд
за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”

Научна област: 4. Природни науки, математика и информатика

Професионално направление: 4.4. Науки за Земята

Софийски университет „Св. Кл. Охридски”, Геолого-географски факултет

Катедра Регионална и политическа география

Заглавие на дисертационния труд:

**„Социално-икономическо развитие и електорална география в
Източните Родопи (на примера на община Крумовград)“**

Докторант: Биляна Милкова Ташева

Научен ръководител: проф. д-р Марин Русев

1. Данни за докторанта

Биляна Ташева е родена на 30 юни 1979 г. в Крумовград. През 2000 г. придобива бакалавърска степен по История и география към Пловдивския университет „П. Хилендарски“ – филиал „Любен Каравелов“. Осем години по-късно завършва с отличие магистратура в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, специалност Социална педагогика. От 2007 г. е учител по География и икономика в СОУ „В. Левски“, Крумовград.

2. Данни за докторантурата

По процедурата за защита на дисертационния труд са представени изискуемите документи съгласно ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени в СУ – в т. ч. дисертационен труд и автореферат. Приложени са: Заповед за зачисляване (№ РД 20 –

287/31.01.2018 г.) по професионално направление 4.4. Науки за Земята, докторантска програма „География на страните – регионална и политическа география“ към катедра „Регионална и политическа география“ с научен ръководител проф. д-р М. Русев и Заповед за отчисляване с право на защита (№ РД 20 – 540/22.02.2021 г.) на докторантката. На 1 февруари 2022 г. е проведен разширен катедрен съвет на катедра „Регионална и политическа география“ с членовете на катедрата и хабилитирани преподаватели от НИГГГ на БАН и УНСС, на който е обсъден проектът на дисертацията и е даден ход на процедурата по нейната защита с краен срок 22 юни 2022 г. Част от приложените по процедурата документи е и Декларацията за оригиналност и достоверност, от която е видно, че представената за защита дисертация за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ е оригинално научно изследване, в което не е констатирано плагиатство, а чрез коректното цитиране, отразено и в библиографията, изискванията за защита на авторското право са спазени. Поради тази причина считам, че всички изисквания на ЗРАСРБ относно легитимността на процедурата по защитата са спазени.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Представеният за рецензия дисертационен труд е с общ обем на основния текст от 125 стандартни страници. По отношение на неговото заглавие, приемам го за оптимално, ясно, конкретно и недвусмислено, въпреки че под общия знаменател „география“ е могла до бъде включена и социално-икономическата, не само електоралната, а от друга страна – социално-икономическото развитие би кореспондирало по-добре с „електорално пространство“, например. Често срещаното и в други дисертации допълнение в скоби конкретизира обекта на изследване, стеснявайки неговия териториален обхват от природните граници на Източни Родопи

през „невидимата“ в заглавието област Кърджали до община Крумовград, макар че „по примера на...“ звучи по-добре от „на примера на...“.

Дисертационният труд е структуриран в увод, три основни глави, заключение и научни приноси, литература и приложения. В литературата са отбелязани само по-важните източници (основно на български език) в областта на социалната, икономическата, политическата и електоралната география, които не обхващат в най-пълна степен многообразието от изследвания по темата. Липсват и интернет източници, обезпечаващи научното изследване.

В **увода** (4 – 8 стр.), съобразно утвърдения алгоритъм, последователно изяснени и правилно формулирани от теоретико-методологична гледна точка са актуалността на темата, обектът и предметът, целта и задачите на изследване, методологията (по-правилно методиката) на научното изследване. Като несъществена критика бих отбелязал дефинирането на „главна цел“, което изисква и евентуалното формулиране на второстепенна или допълнителна цел.

Традицията задължава **първа глава** да има теоретичен характер и да положи теоретико-методологичните основи на научното изследване. В рамките на 30 страници тя разкрива интердисциплинарния синтез между политическата и електоралната география в системата на обществените науки и някои основни методи на електоралния географски анализ. Направена е също природогеографска характеристика на Родопите, по-конкретно на Източните Родопи. Изтъквайки социалната значимост на географската наука, е осъществен плавен стъпаловиден преход от обществена към политическа и електорална география, някои други специфични географски науки, като е разкрито също мястото и значението на поведенческата география. Към така обособените общественно-географски науки би могла да бъде добавена и психологическата география. Удачно, като тъждествени на електоралната география термини, са

използвани понятията „псефология“ и „вътрешна геополитика“. Практически са представени ползите от електорални географски изследвания чрез взаимодействието между количествените и картографските методи, а приложеният в таблица 1 „Географски паспорт на област Кърджали“ доказва безспорната значимост на този метод. Считам, че мястото на т. 1.3. не е в първа глава, тъй като няма теоретичен характер и като цяло конкретизирането на природогеографските особености на Родопите, респ. Източните Родопи, не е съвсем правилно. Това се отнася и за заглавието на т. 1.3.1. „Родопи – кратко описание“ (стр. 34), което не кореспондира със същността на научно изследване. Вярната насока в заключителната част от първа глава би била уточняването на вече споменатото географско пространство по отношение обекта на изследване, както и промените в политическите граници в обхвата на планинския масив, удачно разкрити на фигура 10.

Във **втора глава** (40 – 73 стр.) е направена комплексна географска характеристика (по-научно би било анализ) и са разкрити особеностите на социално-икономическото развитие на област Кърджали. Комплексната географска характеристика е съобразена с предмета на изследване – взаимното влияние между социално-икономическите и електоралните процеси на дефинираната територия, поради което именно те са изведени на преден план. Текстът е в достатъчна степен подробно онагледен с таблици и фигури.

С най-голям обем е **трета глава** (74 – 123 стр.). Тя е озаглавена „Социално-икономическо развитие и електорално поведение в община Крумовград“, конкретизирайки частния случай в изследването, като е поделена на три съставни части. В първите две, пряко произтичащи от заглавието, са разкрити социално-икономическите и електоралните особености на разглежданата община, а в третата е открояна връзката между тях, оригинално изведена като „Политически послания, изборни резултати,

социално-икономическо развитие и обществени очаквания“. И тук много добро впечатление прави наситеността с таблици и фигури, допълващи задълбочения географски анализ.

Заклучението е твърде кратко – само 2 страници заедно с научните приноси. То включва единствено основните изводи от изследването, които биха могли да бъдат отнесени към всяка една от трите глави, а тук да има по-обемен текст. В този смисъл заключението не трябва да се подценява, тъй като в голяма степен разкрива потенциала на докторанта да откроява най-важното от научното изследване.

Дисертацията завършва с 2 приложения (второто, от които представлява анкетно проучване и е важен принос към изследването) с общ обем от 25 страници, допълващи много добре основния текст. При това – голяма част от фигурите и таблиците в приложение 1 биха могли да бъдат включени във втора и трета глава.

Авторефератът е с по-голям обем от необходимото – 58 страници. Както при заключението, така и тук, липсва умението да бъде изразена същността на дисертационния труд, в случая до 40 страници текст.

4. Научни приноси

Към Заклучението са дефинирани общо три приноса, представляващи основни научни резултати от изследването. Като търсен ефект, или не, всеки един от приносите е обвързан с трите глави в изложението, а именно: към първа глава са разкрити мястото и значението на електоралната география в сферата на обществените науки; по отношение на втора глава е направен опит, който следва да се оцени като сполучлив, за използване на географския паспорт не само в областта на социално-икономическата, но и на електоралната география; третият принос е особено важен – той се отнася за апробацията на метод за електорални резултати на базата на

пространствен анализ на териториални единици от различен ранг – област, община, по-голям или по-малък град. Ето защо втори и трети принос имат ценна практико-приложна полза.

5. Публикации и участие в научни форуми

Докторантката участва с три публикации по темата на дисертацията, от които една самостоятелна и две в съавторство. Те са публикувани през 2019 и 2021 г. в авторитетни научни издания: Годишник на СУ „Св. Кл. Охридски“, списание Геополитика и Юбилейния сборник в чест на 60-годишнината на проф. д. н. Атанас Дерменджиев.

6. Заключение

Дисертационният труд на Биляна Ташева представлява оригинално научно изследване. Чрез способността си да прилага научни методи и подходи докторантката успява да постигне заложената в увода цел на изследване, а постигнатите резултати, изводи и приноси доказват, че може да извършва самостоятелен научен анализ. Като имам предвид и че нормативно-процедурните изисквания на ЗРАСРБ са спазени, предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително **„ЗА“** присъждане на образователната и научна степен **„Доктор“** по професионално направление **4.4. Науки за Земята, научна специалност „География на страните – регионална и политическа география“** на Биляна Ташева.

София,
12.05.2022 г.

Рецензент:

(доц. д-р Николай Попов)